

carnis sensum non pertinet, verbis carne editis exprimi non potest, eligit doctrina sapientiæ per quaslibet corporeas imagines et similitudines utcumque cogitanda insinuare divina, quam ab officio talia docendi cessare: sicut elegit Rachel ex viro suo et ancilla suscipere liberos¹, quam sine filiis omnino remanere. Bala quippe interpretari dicitur Inveterata: hanc habuit ancillam Rachel. De vetere quippe vita carnalibus sensibus dedita corporeæ concitantur imagines, etiam cum aliquid de spiritali et incommutabili substantia divinitatis auditur.

LV. Suscipit et Lia de ancilla sua filios, amore habendæ numerosioris prolis accensa. Invenimus autem Zelpham ejus ancillam interpretari Os hians. Quapropter in prædicationem fidei evangelicæ quorum os hiat et cor non hiat, cum in Scripturis adverterimus, hæc intelligitur ancilla Liæ. Scriptum est enim de quibusdam: « Populus » hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a » me². » Et talibus Apostolus dicit: « Qui prædicas non » furandum, furaris; qui dicis non adulterandum, adul- » teras³. » Verumtamen ut etiam per hanc conditionalem libera illa uxor Jacob laborans filios hæredes regni suscipiat, ideo Dominus dicit: « Quæ dicunt, facite; quæ au- » tem faciunt, facere nolite⁴. » Unde in labore vinculorum vita apostolica: « Sive, inquit, occasione, sive veritate » Christus annuntietur, et in hoc gaudeo, sed et gau- » debo⁵: » tanquam et ancilla pariente de prole numero- siore lætata.

LVI. Est vero quidam Liæ fœtus ex beneficio Rachel editus, cum virum suum secum debita nocte cubitu- rum acceptis a filio Liæ mandragoricis malis cum sorore cubare permittit⁶. De hoc autem pomi genere opinari

¹ Gen. xxx, 3. — ² Isai. xxix, 13. — ³ Rom. ii, 21. — ⁴ Matth. xxiii, 3. — ⁵ Philip. i, 18. — ⁶ Gen. xxx, 15.

quosdam scio, quod acceptum in escam sterilibus fœminis fœcunditatem parit; hac per hoc putant omni modo insti- tisse Rachel, ut hoc a filio sororis acciperet cupiditate pa- riendi: quod ego non arbitrarer, nec si tunc concepisset. Nunc vero cum post Liæ duos alios ab illa nocte partus, Dominus eam prole donaverit, nihil est cur de mandragora tale aliquid suspicemur, quale in nulla fœmina experti sumus. Dicam ergo quid sentiam: dicent hinc forte me- liora doctiores. Cum enim hæc mala ipse vidissem, et propter istum ipsum sacræ lectionis locum id mihi obti- gisse gratularer, (rara enim res est,) naturam eorum dili- genter, quantum potui, perscrutatus sum: non aliqua a communi sensu remotiore scientia, quæ docet virtutes radicum et potestates herbarum; sed quantum mihi et cuilibet homini renuntiabat visus, et olfactus, et gustus. Proinde rem comperi pulchram et suaveolentem, sapore autem insipido: et ideo cur eam mulier tantopere concu- piverit, ignorare me fateor, nisi forte propter pomi rari- tatem, et odoris jucunditatem. Cur vero ipsam rem gestam sancta Scriptura tacere noluerit, quæ non utique talia desideria muliercularum nobis pro magno insinuare cura- ret, nisi aliquid in eis magnum quærere commoneret, nihil amplius conicere valeo, quam quod ex illo communi sensu mihi suggeritur, ut illo mandragorico pomo figurari intelligam famam bonam: non eam quæ confertur, cum laudant hominem pauci justi atque sapientes; sed illam popularem, qua etiam major et clarior notitia comparatur: non ipsa per sese expetenda, sed intentioni honorum, qua generi humano consulunt, pernecessaria. Unde dicit Apostolus: « Oportet etiam testimonium habere bonum » ab eis qui foris sunt¹: » qui licet parum sapiant, red- dunt tamen plerumque labori eorum, per quos sibi con-

¹ 1 Tim. iii, 7.

sulitur, et splendorem laudis, et odorem bonæ opinionis. Nec ad istam gloriam popularem primi perveniunt eorum qui sunt in Ecclesia, nisi quicumque in actionum periculis et labore versantur. Propterea Liæ filius mala mandragorica invenit¹, exiens in agrum, id est, honeste ambulans ad eos qui foris sunt²: doctrina vero illa sapientiæ, quæ a vulgi strepitu remotissima, in contemplatione veritatis dulci delectatione defigitur, hanc popularem gloriam quantulamcumque non assequeretur, nisi per eos qui in mediis turbis agendo ac suadendo populis præsent, non ut præsent, sed ut prosint: quia isti actuosi et negotiosi homines, per quos multitudinis administratur utilitas, et quorum auctoritas populis chara est, testimonium perhibent etiam vitæ propter studium conquirendæ et contemplandæ veritatis otiosæ, quodam modo mala mandragorica per Liam perveniunt ad Rachel. Ad ipsam vero Liam per filium primogenitum, id est, per honorem fœcunditatis ejus, in qua est omnis fructus laboriosæ atque inter incerta tentationum periclitantis actionis: quam plerique bono ingenio præditi studioque flagrant, quamvis idonei regendis populis esse possint, tamen vitant propter turbulentas occupationes, et in doctrinæ otium toto pectore tanquam speciosæ Rachel feruntur amplexum.

LVII. Sed quia bonum est, ut etiam hæc vita latius innotescens popularem gloriam mereatur, injustum est autem ut eam consequatur, si amatorem suum administrandis ecclesiasticis curis aptum et idoneum in otio detinet, nec gubernationi communis utilitatis impertit; propterea Lia sorori suæ dicit: Parum est tibi quod virum meum accepisti, insuper et mandragorica filii mei vis accipere? Per unum virum significans eos omnes, qui cum sint agendi virtute habiles, et digni quibus regimen Ec-

¹ Gen. xxx, 14. — ² 1 Thess. iv, 12.

clesiæ committatur ad dispensandum illi fidei sacramentum, accensi studio doctrinæ atque indagandæ et contemplandæ sapientiæ, se ab omnibus actionum molestiis remove, atque in otio discendi ac docendi condere volunt. Ita ergo dictum est: « Parum est tibi quod accepisti » virum meum, insuper et mandragorica filii mei vis accipere¹? » ac si diceretur: Parum est quod homines ad laborem rerum gerendarum necessarios in otio detinet vitam studiorum, insuper et popularem gloriam requirit?

LVIII. Proinde ut eam juste comparet, impertit Rachel virum sorori suæ illa nocte: ut scilicet qui virtute laboriosa regimini populorum accommodati sunt, etiamsi scientiæ vacare delegerant, suscipiant experientiam tentationum curarumque sarcinam pro utilitate communi: ne ipsa doctrina sapientiæ, cui vacare statuerunt, blasphemetur, neque adipiscatur ab imperitioribus populis existimationem bonam, quod illa poma significant, et quod necessarium est ad exhortationem discentium. Sed plane ut hanc curam suscipiant, vi coguntur. Satis et hoc significatum est, quod cum veniret de agro Jacob, occurrit ei Lia, eumque detinens ait: « Ad me intrabis, conduxim enim » te pro mandragoris filii mei². » Tanquam diceret: Doctrinæ quam diligis vis conferri bonam opinionem? Noli defugere officiosum laborem. Hæc in Ecclesia geri, quisquis adverterit, cernit. Experimur in exemplis, quod intelligamus in libris. Quis non videat hoc geri toto orbe terrarum, venire homines ex operibus sæculi et ire in otium cognoscendæ et contemplandæ veritatis, tanquam in amplexum Rachel; et excipi de transverso ecclesiastica necessitate, atque ordinari in laborem, tanquam Lia dicente: « Ad me intrabis? » Quibus caste mysterium Dei dispensantibus, ut in nocte hujus sæculi filios generent

¹ Gen. xxx, 15. — ² Id. 16.

fidei, laudatur a populis etiam illa vita, cujus amore conversi spem sæculi reliquerunt, et ex cujus professione ad misericordiam regendæ plebis assumpti sunt. Id enim agunt in omnibus laboribus suis, ut illa professio quo se converterant, quia tales rectores populis dedit, latius et clarius glorificetur, tanquam Jacob non recusante noctem Liæ, ut Rachel pomis suaveolentibus et clare nitentibus potiatur: quæ aliquando et ipsa, præstante misericordia Dei, per se ipsam parit, vix tandem quidem; quia perrarum est ut: « In principio erat Verbum, et Verbum erat » apud Deum, et Deus erat Verbum¹, » et quidquid de hac re pie sapienterque dicitur, sine phantasmate carnalis cogitationis et salubriter vel ex parte capiatur.

LIX. Hæc de tribus patribus, Abraham, Isaac et Jacob, quorum se Deum appellari voluit Deus, quem catholica Ecclesia colit, adversus Fausti calumnias dicta suffecerint. De quorum trium hominum meritis atque pietate, et longe remota a iudicio carnalium altitudine prophetiæ, non est nunc disserendi locus: tantum ab his criminibus, quibus eos maledica et veritatis inimica lingua pulsavit, defendendi fuerunt in hoc præsentis opere nostro; ne contra Scripturas sanctas et salubres aliquid sibi dicere viderentur, qui eas perversa et adversa mente legerunt, dum petulantibus conviciis insectantur eos, qui illic cum tanto honore prædicantur.

LX. Cæterum Loth frater, id est, consanguineus Abrahamæ, nequaquam istis comparandus est, de quibus Deus dicit: « Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, » et Deus Jacob²: » nec in eorum numero deputandus, quibus illa Scriptura usque in finem perhibet justitiæ testimonium: quamvis inter Sodomitas pie casteque versatus³, hospitalitatis etiam meritis commendatus, ab illius

¹ Joan. i, 1. — ² Exod. iii, 15. — ³ Gen. xix, 19.

terræ incendio liberatus sit, et ejus posteris terra possessionis propter Abraham, qui patruus ejus fuerat, dono Dei data sit. Hæc nobis merita in illis libris laudanda proponuntur, non ebrietas, non incestus: sed cum hominis ejusdem et recte factum et peccatum scriptum invenimus, aliud insinuatur imitandum, aliud præcavendum. Porro si peccatum Loth, cui perhibitum est antequam peccaret justitiæ testimonium, non modo non decolorat divinitatem Dei vel Scripturæ illius veritatem¹, verumetiam laudandam diligendamque commendat, quod tanquam speculi fidelis nitor, admotarum sibi personarum non solum quæ pulchra atque integra, verumetiam quæ deformia vitiosaque sint, indicat; quanto magis factum Judæ, quod cum sua nuru concubuit², nihil omnino affert, unde auctoritas sancta culpetur: quæ in illis libris fundata persistens, non tantum paucissimorum Manichæorum calumniosas argutias, verumetiam Gentilium tot tantorumque populorum horrendas inimicitias divino jure contemnit, quos pene jam totos a nefaria superstitione simulacrorum, ad unius Dei veri cultum christiano imperio subjugavit, edomito orbe terrarum, non violentia bellici certaminis, sed invictæ potentia veritatis. Ubi enim litterarum illarum laudatus est Judas? Quid de illo boni Scriptura illa testata est, nisi quod in prophetia Christi, qui ex ejus tribu prænuntiabatur in carne venturus, benedictione patris sui præ cæteris commendatus emittit³.

LXI. Cæterum ad id, quod eum Faustus fornicatum commemoravit, addimus nos aliud, quod fratrem suum Joseph in Ægyptum vendidit⁴. Numquid cujusquam membra distorta depravant lucem, quæ cuncta demonstrat? Sic nec cujuspiam malefacta malam Scripturam faciunt,

¹ Sap. x, 6. — ² Gen. xxxviii, 15. — ³ Id. xlix, 8. — ⁴ Id. xxxvii, 28.

qua prodente legentibus innotescunt. Consulta quippe æterna lex illa, quæ ordinem naturalem conservari jubet, perturbari vetat, non nisi propagationis causa statuit hominis concubitum fieri, et hoc non nisi socialiter ordinato connubio, quod non pervertat vinculum pacis: et ideo prostitutio foeminarum, non ad substituendam prolem, sed ad satiandam libidinem propositarum, divina atque æterna lege damnatur. Omnem quippe dehonestat emptorem turpitudine venalis: ac per hoc Judas etsi gravius peccasset, si nulum sciens cum ea concumbere voluisset; (« Si enim vir et uxor, sicut Dominus dicit, non jam duo, » sed una caro est¹, » non aliter nurus est deputanda quam filia:) tamen eum, quantum in ipso erat, deformiter cum meretrice cubasse non dubium est. At illa quæ socerum fefellit, non carnis ejus concupiscentia, nec meretriciæ mercedis cupiditate peccavit: sed ex ipso sanguine prolem requirens, ex quo duobus jam fratribus nupta, tertio quoque denegato habere non potuit, patri eorum socero suo foetandum corpus fraude subjecit, pignore mercedis accepto, quod non ad ornamentum, sed ad testimonium reservavit. Melius quidem sine filiis remaneret, quam sine jure matrimonii mater fieret: longe tamen alia intentione peccavit, quod filiis suis patrem providit socerum suum, quam si eum sibi concupisset adulterum. Denique cum jussu ejus produceretur ad mortem, et virgam, monile, atque annulum protulisset, dicens ab eo se gravidatam, cujus pignora illa essent; ubi ea quæ dederat ille cognovit, istam magis quam se justificatam esse respondit, quod ei filium suum maritum conjungere noluisse; qua destitutione compulsa, illo modo potius quam nullo modo posteritatem non aliunde quam ab eadem stirpe conquireret. In qua sententia, non eam justificatam, sed eam

¹ Matth. xix, 6.

magis quam se justificatam dicens, nec ipam laudavit, sed in sui comparatione præposuit: desiderium scilicet habendæ prolis, quo ducta illa se socero supposuerat, minus culpans, quam libidinosi concubitus ardorem, quo ipse velut ad meretricem victus intraverat: sicut quibusdam dicitur: « Justificastis Sodomam¹, » id est, tantum peccastis, ut vobis Sodoma comparata justa videatur. Quanquam etiam si hæc mulier non in pejoris facti comparatione minus culpata, sed omnino a socero laudata intelligatur: quæ tamen consulta illa æterna lege justitiæ, quæ naturalem ordinem perturbari vetat, non utique tantummodò corporum, sed maxime ac primitus animorum, quia in procreandis filiis ordinatam societatem non custodivit, merito culpabilis invenitur; quid mirum, si peccatrix a peccatore laudatur?

LXII. Quod ita nobis Faustus, vel ipsa Manichæa perversitas arbitratur adversum, quasi nobis in illius Scripturæ veneratione dignoque præconio vitia hominum, quæ illa commemorat, necesse sit approbare: quin potius necesse est, ut quanto illam religiosius accipimus, tanto fidentiùs illa culpemus, quæ per ejus veritatem certius culpanda didicimus. Ibi enim fornicatio et omnis illicitus concubitus divino jure damnatur¹: ac per hoc, cum talia quorundam facta commemorat, de quibus eo loco suam taceat sententiam², judicanda nobis permittit, non laudanda præscribit. Quis enim nostrum in ipso Evangelio non detestatur Herodis crudelitatem, cum de Christi nativitate sollicitus tot infantes jussit occidi³? At hoc factum ibi non vituperatur, sed tantum narratur, sed ne hoc Manichæi vesana impudentia falsum esse contendant, quia et ipsam Christi nativitatem, qua Herodes perturbatus est, negant, ipso-

¹ Ezech. xvi, 52. — ² Exod. xx, 14 et 17. — ³ Deut. v, 18-21. — ⁴ Matth. ii, 16.

rum Judæorum immanitatem et cæcitatem legant, quem-
admodum illic tantummodo narretur, non vituperetur, et
tamen ab omnibus detestetur.

LXIII. Sed, inquit, iste Judas, qui cum sua nuru
concubuit¹, inter duodecim Patriarchas computatur. Quid
enim, et ille Judas, qui Dominum tradidit, nonne inter
duodecim Apostolos numeratus est², et cum eis unus ex
eis ad prædicandum Evangelium diabolus missus est³? Sed
adhuc respondent et dicunt: Ille post tale facinus laqueo
suo peremptus et Apostolorum numero exemptus est⁴; iste
autem post hanc turpitudinem, inter fratres suos ab illo
patre, cui tam magnum testimonium Deus perhibet, præ-
cipue benedictus et super omnes laudatus est⁵. Quinimo
hinc expressius apparet, non ad ipsum, sed ad Christum,
qui ex ejus tribu prænuntiabatur in carne venturus, illam
pertinere prophetiam: et ideo magis flagitium ejus divina
Scriptura tacere non debuit, sicut non tacuit, ut in verbis
patris ejus, quibus post illud dedecus ita laudatur, quia
ipse non agnoscitur, alius requiratur.

LXIV. Quanquam Faustus dente maledico hoc ipsum
intelligatur mordere voluisse, quod Christus a nobis ex
ejus tribu venisse prædicatur: maxime quia in generatio-
nibus patrum ejus, quas Matthæus evangelista comme-
morat, etiam Zara, quem Thamar illa ex illo conceptu
peperit, invenitur⁶. Nam si stirpem Jacob, non Christi
generationem vellet reprehendere, habebat magis primi-
tivum Ruben⁷, qui paternum thorum nefaria libidine
violavit⁸: qualem fornicationem Apostolus nec in Genti-
bus dicit auditam⁹. Quod factum etiam ipse pater Jacob,
cum eos benediceret, super caput ejus accusando et de-

¹ Gen. xxxviii, 18. — ² Matth. x, 4. — ³ Joan. vi, 71. — ⁴ Matth. xxvii, 5.
— ⁵ Gen. xlix, 8. — ⁶ Matth. i, 3. — ⁷ Gen. xxxviii, 30. — ⁸ Id. xxv,
22. — ⁹ I Cor. v, 1.

testando non tacuit¹. Hoc ergo crimen potius Faustus
objiceret, ubi non error ex habitu meretricio, sed omnino
voluntaria contaminatio paterni lectuli apparet; nisi et
ipsam Thamar plus odisset, quod illo concubitu nihil
aliud quam parere cuperet, quam si sola libidine carnalis
voluptatis arsisset; et Christi progenitores culpando In-
carnationi ejus fidem derogari voluisset: ignorans miser
verissimum et veracissimum Salvatorem, non solum lo-
quendo, sed etiam nascendo magistrum extitisse. Fideles
enim ejus venturi ex omnibus gentibus etiam exemplo carnis
ipsius discere debuerunt, parentum suorum iniquitates sibi
obesse non posse. Proinde sponsus ille suis congruens in-
vitis, qui vocaturus erat ad nuptias bonos et malos, etiam
nasci voluit de bonis et malis²: ut prophetiam Pas-
chæ, qua præceptus est manducari agnus acceptus ex ovi-
bus et capris³, tanquam justis et injustis, ad se præfigu-
randum præcessisse firmaret. Documenta quippe Dei et
hominis ubique conservans, parentes et bonos et malos
propter convenientiam humanitatis non sprexit; partum
autem virginis propter miraculum divinitatis elegit.

LXV. Inaniter ergo Faustus, in se ipsum potius dente
sacrilego sæviens, sanctam Scripturam, quam totus jam
mundus merito veneratur, accusat: quæ, ut supra dixi,
tanquam speculi fidelis nitor, nullius accipit adulandam
personam, sed et laudanda et vituperanda hominum facta
vel ipsa judicat, vel legentibus judicanda proponit; nec
solum homines ipsos vel vituperabiles vel laudabiles inti-
mans, verumetiam quædam in vituperabilibus laudanda
et in laudabilibus vituperanda non tacens. Neque enim
quia vituperabilis homo erat Saül⁴, ideo non est laudabile
factum ejus, quod gustatum de anathemate tam diligenter
scrutatus, tam severe vindicare conatus est, obediens

¹ Gen. xlix, 3. — ² Matth. xxii, 10. — ³ Exod. xii, 3. — ⁴ I Reg. xiv, 38.
5.

Deo, qui hoc fieri prohibuerat; vel quod pythones et ventri-
loquos de regno suo delevit: aut quia laudabilis erat
David¹, ideo peccata ejus, quæ Deus quoque arguit per
Prophetam², vel approbanda vel imitanda sunt. Sicut nec
in Pontio Pilato vituperandum est, quod adversus accu-
sationes Judæorum innocentem Dominum judicavit³: nec
in Petro laudandum est, quod eundem Dominum ter ne-
gavit⁴; vel unde ab ipso Satanas appellatus est, quod non
sapienti quæ Dei sunt, eum voluit a passione, hoc est, a
nostra salute revocare: paulo ante ergo dictus beatus,
paulo post dictus est Satanas⁵. Sed quid in illo obtinue-
rit, apostolatus ejus et martyrii corona testatur.

LXVI. Sic itaque et regis David legimus peccata, sed
legimus etiam recte facta. In quo autem prævaluerit, et
unde quid vicerit, satis in promptu est, non malevolæ
cæcitati, qua in sanctos libros et viros Faustus irruebat,
sed religiosæ prudentiæ, qua et auctoritas divina, et me-
rita humana possunt cerni atque discerni. Nam legant isti
et videant, in David plura Deum redarguisse quam Faus-
tum⁶: sed ibi est et pœnitentiæ sacrificium, ibi est illa in-
comparabilis mansuetudo usque ad immanissimum et atro-
cissimum inimicum⁷, qui quoties illi est in manus fortissi-
mas datus, toties ab illo est de manibus piissimis dimissus
illæsus. Ibi memorabilis humilitas sub flagello Dei, et
cervix regia Dominico jugo ita subdita, ut armatus et co-
mitatus armatis, amara ex inimici ore convicia patientis-
sime sustineret⁸; suumque comitem accensum iracundia,
quod talia rex ejus audiret, et jam jamque in conviciato-
ris caput dextera ultrice pergentem, modestissime refrena-
ret, regali suæ jussioni divini timoris pondus adjiciens,

¹ 1 Reg. xxviii. — ² 2 Reg. xii, 1. — ³ Joan. xix, 4 et 6. — ⁴ Matth.
xxvi, 70. — ⁵ Id. xvi, 17 et 23. — ⁶ 2 Reg. xii et xxiv, 10 — ⁷ Id. xii, 13,
et 1 Reg. xxiv, 7 et xxvi, 10. — ⁸ 2 Reg. xvi, 5 et 10.

et dicens meritis suis hoc redditum superno judicio, quo
ille injuriosus missus esset, ut in eum talia jacularetur
opprobria. Ibi in gregem sibi commissum tanta dilectio
pastoralis, ut pro eis ipse vellet mori, quando populo nu-
merato peccatum elationis ejus sic punire placuit Deo, ut
eundem numerum minueret morte multorum, cujus mul-
titudine cor regis fuerat superbia pertentatum: in quo
occulto judicio Deus, apud quem non est iniquitas¹, et
quos noverat indignos hac vita, subtraxit huic vitæ; et in
illo qui de hominum copia se extulerat, tumorem animi
humani ejusdem copię diminutione sanavit. Ibi tam reli-
giosus Dei timor, sacramentum Christi in sancta unctione
servabat, ut cor ejus pia sollicitudine trepidaverit, quando
exiguam particulam de veste ipsius Saülis latenter absce-
dit², ut haberet unde illi fidem faceret, quam nollet eum, cum
posset, occidere. Ibi tam prudens in filios et tanta clemen-
tia, ut cum innocentem puerum³, pro quo ægrotante mul-
tis lacrymis et humilitatis sordibus sese abjiciens Dominum
fuerat deprecatus, mortuum non luxerit; idem juvenem fi-
lium parricidali furore præcipitem, qui et paternum cubile
stupris nefariis maculaverat, et contra patrem scelestum
bellum gerebat, et vellet conservatum, et fleret occisum⁴:
animæ scilicet tantis criminibus involutæ sempiternas præ-
videns pœnas, quibus evadendis eum per pœnitentiam cor-
rigendum vivere cupiebat humiliatum. Hæc et alia multa
laudanda et imitanda in illo sancto reperiuntur viro, si
non perversus animus eam Scripturam, quæ de illo loqui-
tur, perscrutetur: maxime si mente subdita et pia et plane
fide sequamur sententiam Dei, qui ejus noverat occulta
cordis, ubi in conspectu ejus qui falli non potest, ita pla-
cuit, ut etiam filiis suis imitandus ab illo proponeretur.

¹ Rom. ix, 14. — ² 1 Reg. xxiv, 5. — ³ 2 Reg. xii, 16 et 20. — ⁴ Id.
xvii, 5 et 33.

LXVII. Quid enim aliud quam cordis ejus profunda cernebat Spiritus Dei, quando correptus per Prophetam dixit: « Peccavi¹: » continuoque ad hoc unum verbum audire meruit, quod acceperit veniam? Ad quam rem, nisi ad sempiternam salutem? Neque enim prætermissa est in illo secundum Dei comminationem flagelli paterni disciplina, ut et confessus in æternum liberaretur, et afflictus temporaliter probaretur. Haud vero mediocre fidei robur fuit, aut parvum mitis et obedientis animi indicium, cum audisset a Propheta quod sibi Deus ignovisset, et tamen quæ fuerat comminatus consequenter evenissent, non se dicere Prophetæ deceptum esse mendacio, nec murmurare adversus Deum, quasi falsam peccatorum ejus indulgentiam pronuntiaverit. Intelligebat enim vir alte sanctus, et non contra Deum, sed ad Deum levans animam suam, nisi Dominus esset confitenti pœnitentique propitius, quantum pœnarum æternarum ejus essent digna peccata: pro quibus cum temporalibus emendationibus ureretur, videbat erga se et manere veniam, et non negligi medicinam. Cur autem Saül per Samuëlem correptus, cum diceret etiam ipse: « Peccavi, » non meruit audire quod David, quod ei Dominus ignovisset²? « Num personarum » acceptio est apud Deum? Absit³. » Sed in simili voce quam sensus humanus audiebat, dissimile pectus erat quod divinus oculus discernebat. Quid talibus docemur exemplis, nisi regnum cœlorum intra nos esse, et de intimis nostris Deum colere nos debere, ut ex abundantia cordis os loquatur⁴; non autem ut populus eum labiis honoret, cor autem eorum longe sit ab eo⁵: neque judicare aliter audeamus de hominibus, quorum interiora videre non possumus, quam Deus qui hoc potest, et falli aut corrumpi

¹ 2 Reg. xii, 13. — ² 1 Reg. xv, 24. — ³ Gal. ii, 6. — ⁴ Luc. xvii, 28. — ⁵ Matth. xii, 34.

non potest¹: cujus evidentissimam sententiam de David cum divinæ Scripturæ contineat tam sublimis auctoritas, multum ridenda, vel potius dolenda est aliter sentiens humana temeritas? Eis quippe divinis libris de antiquis viris credendum est, qui tam longe futura dixerunt, quæ præsentia nunc videntur.

LXVIII. Quid aliud in Evangelio discimus, cum eadem vox Petri auditur confitentis Christum Filium Dei, quæ etiam dæmoniorum, paria verba, sed longe impari corde emittentium²? Proinde in simili voce fides Petri laudatur, dæmoniorum immunditia cohibetur: a quo, nisi ab illo qui non aure humana, se divina mente radices internas vocum illarum nosset inspicere, et sine ulla falsitate discernere? Quam multi enim et alii homines dicunt Christum Filium Dei vivi, nec tamen Petri meritis comparantur: non solum illi, qui dicturi sunt in illo die: « Domine, » Domine, » et audituri: « Discedite a me³; » sed etiam illi, qui segregabuntur ad dexteram, in quibus plurimi nec unquam Christum vel semel negaverunt⁴, nec ejus pro nostra salute passionem improbaverunt, nec Gentes judaizare coegerunt⁵; et tamen Petro qui hæc fecit, sedenti in duodecim sedibus, et non solum duodecim Tribus, verum et Angelos judicanti impares apparebunt. Ita etiam multi nullius appetentes uxorem, nullum maritum appetitæ usque ad mortem persequentes, tamen Davidicum meritum, cum iste illa fecisset, apud Deum habere non possunt. Tantum interest quid cuique in se ipso, quantumque displiceat, ut penitus extirpetur; et quid pro eo fructiferum et opulentum ingenti feracitate consurgat: quia et agricolæ plus placent agri, qui spinis etiam magnis eradicatis centenum proferunt, quam qui nullas

¹ Matth. xv, 8. — ² Id. xvi, 17, et Luc. viii, 26. — ³ Matth. vii, 22 et 23. — ⁴ Id. xxv, 33. — ⁵ Gal. ii, 14.